

Nr 204.

Av herr **Jonsson** i Hökhult m. fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.*

Redan då 1921 års riksdag behandlade frågan om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, hade den depressionsperiod som nu råder inträtt och i någon mån börjat visa sina verkningar, ehuru man då knappast kunde förutse, att de ekonomiska svårigheterna både för näringslivet och staten skulle få den omfattning som sedermera blivit fallet. Med tanke på det svåra finansiella läget i landet beslöt riksdagen att — delvis utöver vad Kungl. Maj:ts förslag i ämnet innebar — genom ändrade grunder för dyrtidstilläggens beräkning åstadkomma en minskning av de utgående beloppen i förhållande till gallande indextal.

Vissa reservanter inom statsutskottet hävdade den uppfattningen att tidsförhållandena voro sådana, att någon ytterligare beskärning av dyrtidstilläggen från och med den 1 januari 1922 kunde anses vara av de rådande förhållandena väl motiverad.

Statsutskottet gjorde i sitt utlåtande nr 205 angående allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst bland annat följande uttalande: »Då utskottet sålunda tillstyrker detta förslag, vill utskottet emellertid med hänsyn till ovan antydda omständigheter» (de ytterst osäkra och oberäkneliga ekonomiska förhållandena) »uttala sin förväntan, att frågan om beräkningen av grundtalet under år 1922 upptages till förnyad prövning och förelägges riksdagen i så god tid, att eventuellt beslutade ändringar i den nu förordade beräkningen kunna träda i kraft redan den 1 april 1922».

Under den tid som förflutit sedan detta uttalande gjordes från statsutskottets och riksdagens sida hava mycket betydande förändringar i det ekonomiska läget inträtt. De svårigheter som redan då voro mycket kända hava sedermera fått en omfattning, som man knappast kunde ana. Om man betraktar den ekonomiska situation, varunder närings-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 4 saml. 58 häft. (Nr 204—209.) 1

livet i landet — både jordbruk, skogsbruk och industri — för närvarande arbetar, skall man finna att det ekonomiska resultatet i många fall är förlust i stället för vinst och i allmänhet betydligt sämre än som var förhållandet före världskriget.

Stor arbetslöshet råder inom industrien, och vid de industrier som äro i drift hava lönerna, med hänsyn till förhållandena på världsmarknaden, måst undergå kraftig reduktion.

Till följd av den ekonomiska depression, varunder näringslivet i landet sålunda arbetar och som även drabbat statens affärsverksamhet på de områden, där denna icke har karaktären av monopol, komma med all säkerhet statens inkomster att under de närmaste åren i högst betänklig grad sina. Under sådant förhållande synes det vara en bjudande plikt, att riksdagen söker iakttaga sträng sparsamhet på alla områden, och jämväl vid behandlingen av frågan om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst tillser, att dessa bliva så avvägda, att icke staten åtager sig förpliktelser av detta slag som ej äro förenliga med den ekonomiska situationen i landet och folkets bärkraft.

Om man i någon mån undersöker huru statstjänarnas lönenivå nu ställer sig i förhållande till tiden före världskriget, skall man finna, att löneställningen beträffande snart sagt alla grupper förbättrats långt mer än vad dyrtidstilläggen utgöra.

I fråga om det stora flertalet befattningshavare äro lönerna reglerade enligt kommunikationsverkens grunder. De till dessa befattningshavare utgående dyrtidstilläggen äro i viss mån reducerade i syfte att uppnå jämlikhet i denna del med de tillägg som utgå till befattningshavare vid oreglerade verk. Detta oaktat utgår dyrtidstillägg å betydligt högre lönebelopp än som motsvarar lönerna 1914.

Till tjänstemännen inom de verk, som icke ännu efter 1914 fått sina löner reglerade, utgår tillfällig löneförbättring såsom provisorium till dess definitiv löne reglering hinner ske. Dessa tjänstemän åtnjuta dyrtidstillägg på hela sin lön inberäknat dessa provisoriska lönetillägg.

Om man sålunda vill jämföra tjänstemännens *löneställning* nu med deras ställning i detta avseende före världskriget, skall man finna, att den sammanlagda löneinkomsten ökat betydligt mera än beloppet av utgående dyrtidstillägg angiver, och beträffande de lägre avlöningsgraderna bereder stora grupper befattningshavare betydlig förbättring i sin ekonomiska ställning från 1914 utöver nu gällande levnadskostnadsindex. Vår livligaste önskan är att, statens befattningshavare såväl som alla andra samhällsmedborgare skola hava den bästa möjliga ekonomiska ställning, och det är därför endast det ekonomiska nödläge, vari vi be-

finna oss, som bestämt oss för att avgiva denna motion, men det kan å andra sidan icke vara riktigt att i anledning härav under en sådan ekonomisk situation som denna låta statens befattningshavare sitta relativt oberörda av de oerhörda svårigheter, varmed snart sagt hela befolkningen i övrigt kämpar.

Riksdagen har vid många tillfällen under kristiden hävdad den meningen, att enda förutsättningen för att produktionen skall komma i gång är, att produktionskostnaderna minskas så att vi ånyo kunna vinna avsättning för våra produkter i konkurrensen med andra länder å den allmänna marknaden både inom och utom landet. En viktig faktor i fråga om prisbildningen är fraktkostnaden på våra järnvägar. Om fraktsatserna kunna hållas relativt låga, förbilligas produktionen genom den lägre kostnaden för transporten av såväl råvaran som den färdiga produkten, och därmed skapas möjlighet att sätta ett i motsvarande mån lägre pris på den sistnämnda.

Genom billiga frakter av livsmedel till städer och samhällen göras dessa åtkomliga till billigare pris för konsumenterna. Härigenom komma levnadskostnaderna att sjunka i hastigare tempo än man eljest kan beräkna bliva fallet. Genom den sänkning härav som sålunda kan beräknas komma att äga rum bortelimineras så småningom verkningarna av den reduktion i grunderna för de utgående dyrtidstilläggens beräkning, som vi här ämna föreslå, liksom den reduktion av indextalet med $\frac{1}{10}$, som förra året beslutades, icke nu medför samma verkan som vid den tid då beslutet fattades.

Vid övervägandet av vilken reduktion som med hänsyn till ovan relaterade förhållanden och befattningshavares berättigade krav kan anses motiverad, kan man ej förbise, att mycket delade meningar kunna vara rådande om, huruvida den indexsiffra som utgör en produkt av socialstyrelsens levnadskostnadsberäkningar på ett tillfredsställande sätt ger uttryck åt den verkliga levnadskostnadsökningen. Då vi utgå från att statsutskottet kommer att ägna denna fråga en ingående prövning vid behandlingen av föreliggande ärende, skola vi i detta sammanhang icke uttala någon mening härom.

Enligt vår uppfattning bör en minskning av dyrtidstilläggen i förhållande till gällande indextal ske genom minskning av grundtalet enligt de allmänna grunderna för tilläggets utgående. Härigenom vinnes den fördelen, att systemet såsom sådant bibehålles orubbat.

Vidare bör en så pass stark reduktion som vi anse befogad och nödvändig icke företagas på en gång i sin helhet.

På grund av vad vi sålunda framhållit hemställes,

att riksdagen måtte besluta

1) den ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 84, innefattande förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst, § 2, att orden »en tiondel» utbytas mot »fyra tiondelar»;

2) att från och med den 1 oktober 1922 det tal som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen minskas med sex tiondelar.

Stockholm den 10 mars 1922.

J. A. Jonsson.

Bernhard Nilsson.

S. A. Larsson.

E. Åkerlund.